

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

4. Η συλλογή των αριθμημένων ομιλιών - Σχόλια
(4. Aṅguttara Nikāya - Aṭṭhakathā)

05. Σχόλια για το βιβλίο των πέντε (05. Pañcakanipāta-
aṭṭhakathā)

4. Η τέταρτη πεντηκοντάδα (4. Catutthapaṇṇāsakaṃ)

PaliVerse

4. Η συλλογή των αριθμημένων ομιλιών - Σχόλια

05. Σχόλια για το βιβλίο των πέντε

4. Catutthapaṇṇāsakaṃ

1. Saddhammavaggo

1. Paṭhamasammattaniyāmasuttavaṇṇanā

151. Catutthassa paṭhame abhabbo niyāmaṃ okkamituṃ kusalesu dhammesu sammattanti kusalesu dhammesu sammattabhūtaṃ magganīyāmaṃ okkamituṃ abhabbo abhājanaṃ. Kathaṃ paribhotītiādīsu “kiṃ kathā nāma esā”ti vadanto kathaṃ paribhoti nāma. “Kiṃ nāmesa katheti, kiṃ ayaṃ jānātī”ti vadanto kathikaṃ paribhoti nāma. “Mayaṃ kiṃ jānāma, kuto amhākaṃ etaṃ sotuṃ bala”nti vadanto attānaṃ paribhoti nāma. Vipariyāyena sukkapakkho veditabbo.

2. Dutiyasammattaniyāmasuttavaṇṇanā

152. Dutīye anaññāte aññātamānīti aviññātasmiṃyeva “viññātamidaṃ mayā”ti evaṃmānī.

3. Tatiyasammattaniyāmasuttavaṇṇanā

153. Tatiye makkhī dhammaṃ suṇātīti makkhī hutvā guṇamakkhanacittena dhammaṃ suṇāti. Upārambhacittoti niggahāropanacitto. Randhagavesīti guṇarandhaṃ guṇacchiddaṃ gavesanto.

4. Paṭhamasaddhammasammosasuttavaṇṇanā

154. Catutthe na sakkaccaṃ dhammaṃ suṇantīti ohitasotā sukatakārino hutvā na suṇanti. Na pariyāpuṇantīti yathāsutaṃ dhammaṃ vaḷaṇṇantāpi sakkaccaṃ na vaḷaṇṇenti. Pañcamaṃ uttānameva.

6. Tatiyasaddhammasammosasuttavaṇṇanā

156. Chaṭṭhe appaṭisaraṇoti appatīṭṭho. Ācariyā hi suddantassa paṭisaraṇaṃ nāma, tesam abhāvā appaṭisaraṇo hoti. Sesamettha heṭṭhā vuttanayameva.

7. Dukkathāsuttavaṇṇanā

157. Sattame puggalaṃ upanidhāyāti taṃ taṃ puggalaṃ upanikkhipitvā, sakkhiṃ katvāti attho. Kacchamānāyāti kathiyamānāya. Sesamettha aṭṭhamañca uttānatthamevāti.

9. Udāyīsuttavaṇṇanā

159. Navame anupubbiṃ kathaṃ kathessāmīti dānānantaraṃ sīlaṃ, sīlānantaraṃ sagganti evaṃ desanānupubbiṃ kathaṃ vā, yaṃ yaṃ suttapadaṃ vā gāthāpadaṃ vā nikkhittaṃ hoti, tassa tassa anurūpakathaṃ kathessāmīti cittaṃ upaṭṭhapetvā paresaṃ dhammo desetabbo. Pariyāyadassāvīti tassa tassa atthassa taṃ taṃ kāraṇaṃ dassento. Kāraṇaṃhi idha pariyāyoti vuttaṃ. Anuddayaṭaṃ paṭiccāti

“mahāsambādhappatte satte sambādhato mocessāmī”ti anukampaṃ āgama. Na āmisantaroti na āmisahetuko, attano catupaccayalābhaṃ anāsīsantoti attho. Attānañca parañca anupahaccāti attukkaṃsanaparavambhanādivasena attānañca parañca guṇupaghātena anupahantvā.

10. Duppaṭivinodayasuttavaṇṇanā

160. Dasame duppaṭivinodayāti yāni hassādīni kiccāni nipphādetuṃ ṭhānāni uppannāni honti, tesu matthakaṃ asampattesu antarāyeva dunnihārā duvikkhambhayā honti. Paṭibhānanti kathetukāmatā vuccati. Imāni pañca duppaṭivinodayāni, na suppaṭivinodayāni. Upāyena pana kāraṇena anurūpāhi paccavekkhaṇaanusāsanādīhi sakkā paṭivinodetunti.

Saddhammavaggo paṭhamo.

2. Āghātavaggo

1. Paṭhamaāghātaṭṭipaviniyāyavaggaṇṇanā

161. Dutiyaassa paṭhame āghātaṃ paṭivinenti vūpasamentīti āghātaṭṭipaviniyā. Yattha bhikkhuno uppanno āghāto sabbaso paṭivinetabboti yattha ārammaṇe bhikkhuno āghāto uppanno hoti, tattha so sabbo imehi pañcahi paṭivinodetabboti attho. Mettā tasmim puggale bhāvetabbāti tikacatukkajjhānavasena mettā bhāvetabbā. Karuṇāyapi eseva nayo. Upekkhā pana catukkapañcakajjhānavasena bhāvetabbā. Yasmā pana yaṃ puggalaṃ passato cittaṃ na nibbāti, tasmim muditā na saṇṭhahati, tasmā sā na vuttā. Asatiamanasikāroti yathā so puggalo na upaṭṭhāti, kuṭṭādīhi antarito viya hoti, evaṃ tasmim asatiamanasikāro āpajjitabbo. Sesam heṭṭhā vuttanayattā uttānameva.

2. Dutiyaāghātaṭṭipaviniyāyavaggaṇṇanā

162. Dutiye āghāto etesu paṭivinetabboti āghātaṭṭipaviniyā. Āghāto etehi paṭivinetabbotipi āghātaṭṭipaviniyā. Paṭivinayoti hi paṭivinayavatthūnampi paṭivinayakāraṇānampi etaṃ adhivacanaṃ, tadubhayampi idha vaṭṭati. Pañca hi puggalā paṭivinayavatthū honti pañcahi upamāhi pañca paṭipattiyo paṭivinayakāraṇāni. Labhati ca kālana kālaṃ cetaso vivaraṃ cetaso pasādanti kāle kāle samathavipassanācittassa uppannokāsasaṅkhātaṃ vivarañceva saddhāsampannabhāvasaṅkhātaṃ pasādañca labhati.

Rathiyāyāti antaravīthiyaṃ. Nantakanti pilotikakhaṇḍaṃ. Niggahetvāti akkamitvā. Yo tattha sāroti yaṃ tattha thiraṭṭhānaṃ. Taṃ paripātetvāti taṃ luñcitvā. Evameva khoti ettha paṃsukūliko viya mettāvihārī daṭṭhabbo, rathiyāya nantakaṃ viya veripuggalo, dubbalatṭhānaṃ viya aparisuddhakāyasamācāratā, thiraṭṭhānaṃ viya parisuddhavadāsamācāratā, dubbalatṭhānaṃ chaḍḍetvā thiraṭṭhānaṃ ādāya gantvā sibbitvā rajitvā pārupitvā vicaraṇakālo viya aparisuddhakāyasamācārataṃ amanasikatvā parisuddhavadāsamācārataṃ manasikatvā verimhi cittuppādaṃ nibbāpetvā phāsuvihāraṇakālo daṭṭhabbo.

Sevālapaṇakapariyonaddhāti sevālena ca udakapappaṭakena ca paṭicchannā. Ghammaparetoti ghammena anugato. Kilantoti maggakilanto. Tasitoti taṇhābhibhūto. Pipāsītoti pāṇiyaṃ pātukāmo. Apaviyūhitvāti apanetvā. Pivitvāti pasannaudakaṃ

pivivā. Evameva khoti ettha ghammābhitatto puriso viya mettāvihārī daṭṭhabbo, sevālapaṇakaṃ viya aparisuddhavadāsamācārātā, pasannaudakaṃ viya parisuddhakāyavasāsamācārātā, sevālapaṇakaṃ apabyūhitvā pasannodakaṃ pivivā gamanaṃ viya aparisuddhavadāsamācārataṃ amanasikatvā parisuddhakāyavasāsamācārataṃ manasikatvā verimhi cittuppādaṃ nibbāpetvā phāsuvihārakālo daṭṭhabbo.

Khobhessāmīti cālessāmi. Loḷessāmīti ākulaṃ karissāmi. Apeyyampi taṃ karissāmīti pivitum asakkuṇeyyaṃ karissāmi. Catukkuṇḍikoti jāṇūhi ca hatthehi ca bhūmiyaṃ patiṭṭhānena catukkuṇḍiko hutvā. Gopītakam pivivāti gāviyo viya mukhena ākaḍḍhento pivivā. Evameva khoti ettha ghammābhitatto puriso viya mettāvihārī daṭṭhabbo, gopadaṃ viya veripuggalo, gopade parittaudakaṃ viya tassabbhantare parittaguṇo, catukkuṇḍikassa gopītakam pivivā pakkamanaṃ viya tassa aparisuddhakāyavasāsamācārataṃ amanasikatvā yaṃ so kālena kālaṃ dhammassavanaṃ nissāya cetaso vivarappasādasāṅkhātaṃ pītipāmojjaṃ labhati, taṃ manasikatvā cittuppādanibbāpanaṃ veditabbaṃ.

Ābādhikoti iriyāpathabhañjanakena visabhāgābādhena ābādhiko. Puratopissāti puratopi bhaveyya. Anayabyasananti avaḍḍhivināsaṃ. Evameva khoti ettha so anāthagilāno viya sabbakaṇhadhammasamannāgato puggalo, addhānamaggo viya anamataggasaṃsāro, purato ca pacchato ca gāmānaṃ dūrabhāvo viya nibbānassa dūrabhāvo, sappāyabhojanānaṃ alābho viya sāmāññaphalabhojanānaṃ alābho, sappāyabhesajjānaṃ alābho viya samathavipassanānaṃ abhāvo, patirūpaupaṭṭhākānaṃ alābho viya ovādānusāsānīhi kilesatikicchakānaṃ abhāvo, gāmantanāyakassa alābho viya nibbānasampāpakassa tathāgatassa vā tathāgatasāvakassa vā aladdhabhāvo, aññatarassa purisassa disvā kāruṇṇupaṭṭhānaṃ viya tasmīṃ puggale mettāvihārikassa kāruṇṇaṃ uppādetvā cittanibbāpanaṃ veditabbaṃ.

Acchodakāti pasannodakā. Sātodakāti madhurodakā. Sītodakāti tanusītasalilā. Setakāti ūmibhijjanaṭṭhānesu setavaṇṇā. Supatitthāti samatitthā. Evameva khoti ettha ghammābhitatto puriso viya mettāvihārī daṭṭhabbo, sā pokkharāṇī viya parisuddhasabbadvāro puriso, nhatvā pivivā paccuttarivā rukkhacchāyāya nipajjitvā yathākāmaṃ gamanaṃ viya tesu dvāresu yaṃ icchati, taṃ ārammaṇaṃ katvā cittanibbāpanaṃ veditabbaṃ. Tatiyacatutthāni heṭṭhā vuttanayāneva.

5. Pañhapucchāsuttavaṇṇanā

165. Pañcame paribhavanti paribhavanto, evaṃ paribhavissāmīti paribhavanatthāya pucchatīti attho. Aññātukāmoti jānitukāmo hutvā.

6. Nirodhasuttavaṇṇanā

166. Chaṭṭhe atthetaṃ ṭhānanti atthi etaṃ kāraṇaṃ. No ce diṭṭheva dhamme aññaṃ ārādheyyāti no ce imasmiṃyeva attabhāve arahattaṃ pāpuṇeyya. Kabaḷīkārahārabhakkhānaṃ devānanti kāmāvacaradevānaṃ. Aññataraṃ manomayaṃ kāyanti jhānāmanena nibbattaṃ aññataraṃ suddhāvāsabrahmakāyaṃ. Udāyīti lāḷudāyī. So hi “manomaya”nti sutvā “āruppe na bhavitabba”nti paṭibāhi. Thero “sāriputto kiṃ jānāti, yassa sammukhā evaṃ bhikkhū vacanaṃ paṭikkosantī”ti evaṃ bālānaṃ laddhiuppattipaṭibāhanatthaṃ taṃ vacanaṃ anadhivāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami.

Atthi nāmāti amaranatthe nipāto. Teneva cettha “ajjhupekkhissathā”ti anāgatavacanam katam. Ayañhetthattho - ānanda, tumhe theram bhikkhum viheṭṭhiyamānam ajjhupekkhatha, na vo etaṃ marisayāmi na sahāmi nādhivāsemīti. Kasmā pana bhagavā ānandatherameva evamāhāti? Dhammabhaṇḍāgārikattā. Dhammabhaṇḍāgārikassa hi evaṃ vadanto paṭibāhitum bhāro. Apicesa sārīputtattherassa piyasahāyo, tenāpissa esa bhāro. Tattha kiñcāpi bhagavā ānandattheram garahanto evamāha, na panesā tasseva garahā, sammukhībhūtānam sabbesaṃyeva garahāti veditabbā. Vihāranti gandhakuṭim.

Anacchariyanti na acchariyam. Yathāti kāraṇavacanam. Āyasmantaṃyevettha upavānam paṭibhāseyyāti ettha bhagavatā ca evaṃ etadeva kāraṇam ārabha udāhaṭe āyasmatoyeva upavānassa paṭivacanam paṭibhātu upaṭṭhātūti dīpeti. Sārajjam okkantanti domanassam anupaviṭṭham. Sīlavātiādīhi khīṇāsavasīlādīniyeva kathitāni. Khaṇḍiccenātiādīni sakkārādīnam kāraṇapucchāvasena vuttāni. Kiṃ khaṇḍiccādīhi kāraṇehi taṃ taṃ sabrahmacāriṃ sakkareyyunti ayañhettha adhippāyo.

7. Codanāsuttavaṇṇanā

167. Sattame codakenāti vatthusandassanā āpattisandassanā saṃvāsappaṭikkhepo sāmīcippaṭikkhepoti catūhi codanāvattūhi codayamānena. Kālena vakkhāmi no akālenāti ettha cuditakassa kālo kathito, na codakassa. Paraṃ codentena hi parisamajjhe vā uposathapavāraṇagge vā āsanasālābhojanasālādīsu vā na codetabbo, divāṭṭhāne nisinnakāle “karotāyasmā okāsam, ahaṃ āyasmantaṃ vattukāmo”ti evaṃ okāsam kāretvā codetabbo. Puggalaṃ pana upaparikkhitvā yo lolapuggalo abhūtaṃ vatvā bhikkhūnam ayasaṃ āropeti, so okāsakammaṃ vināpi codetabbo. Bhūtenāti tacchena sabhāvena. Saṇhenāti maṭṭhena mudukena. Atthasaṃhitenāti atthakāmatāya hitakāmatāya upetena. Avippaṭisāro upadahātabboti amaṅkubhāvo upanetabbo. Alaṃ te avippaṭisārāyāti yuttaṃ te amaṅkubhāvāya. Sesamettha uttānamevāti. Aṭṭhamam heṭṭhā vuttanayattā pākaṭameva.

9. Khippanisantisuttavaṇṇanā

169. Navame khippam nisāmayati upadhāretīti khippanisanti. Suggahitaṃ katvā gaṇhātīti suggahitaggāhī. Atthakusaloti aṭṭhakathāya cheko. Dhammakusaloti pāḷiyam cheko. Niruttikusaloti niruttivacanesu cheko. Byañjanakusaloti akkharappabhede cheko. Pubbāparakusaloti atthapubbāparam, dhammapubbāparam, akkharapubbāparam, byañjanapubbāparam, anusandhipubbāparanti imasmim pañcavidhe pubbāpare cheko. Tattha atthapubbāparakusaloti heṭṭhā atthena upari attham jānāti, upari atthena heṭṭhā attham jānāti. Kathaṃ? So hi heṭṭhā attham ṭhapetvā upari atthe vutte “heṭṭhā attho atthī”ti jānāti. Upari attham ṭhapetvā heṭṭhā atthe vuttepi “upari attho atthī”ti jānāti. Ubhato ṭhapetvā majjhe atthe vutte “ubhato attho atthī”ti jānāti. Majjhe attham ṭhapetvā ubhatobhāgesu atthe vutte “majjhe attho atthī”ti jānāti. Dhammapubbāparādīsupi eseva nayo. Anusandhipubbāpare pana sīlam ādiṃ katvā āraddhe suddhante matthake chasu abhiññāsu āgatāsu “yathānusandhim yathānuparicchedaṃ suddhanta gato”ti jānāti. Diṭṭhivasena āraddhe upari saccesu

āgatesupi “yathānusandhinā gato”ti jānāti. Kalahabhaṇḍanavasena āraddhe upari sārāṇiyadhammesu āgatesupi, dvattiṃsatiracchānakathāvasena āraddhe upari dasakathāvatthūsu āgatesupi “yathānusandhinā gato”ti jānātīti.

10. Bhaddajisuttavaṇṇanā

170. Dasame abhibhūti abhibhavitvā t̥hito jeṭṭhako. Anabhibhūtoti aññehi anabhibhūto. Aññadatthūti ekaṃsavacane nipāto. Dassanavasena daso, sabbaṃ passatīti adhippāyo. Vasavattīti sabbaṃ janaṃ vase vatteti. Yathā passatoti it̥thārammaṇaṃ vā hotu anit̥thārammaṇaṃ vā, yenākārena taṃ passantassa. Anantarā āsavānaṃ khayō hotīti anantarāyeva arahattaṃ uppajjati. Yathā suṇatoti etthāpi eseva nayo. Atha vā yaṃ cakkhunā rūpaṃ disvā nirantameva vipassanaṃ paṭṭhapetvā arahattaṃ pāpuṇāti, taṃ tassa arahattaṃ cakkhuviññāṇānantaraṃ nāma hoti. Taṃ sandhāya vuttaṃ - idaṃ dassanānaṃ agganti. Dutiyapadehi eseva nayo.

Yathā sukhitassāti yena maggasukhena sukhitassa. Anantarā āsavānaṃ khayō hotīti samanantameva arahattaṃ uppajjati. Idaṃ sukhānaṃ agganti idaṃ maggasukhaṃ sukhānaṃ uttamaṃ. Yathā saññissāti idhāpi maggasaññāva adhippetā. Yathā bhūtassāti yasmiṃ bhava yasmiṃ attabhāve t̥hitassa. Anantarāti anantarāyeva arahattaṃ uppajjati. idaṃ bhavānaṃ agganti ayaṃ pacchimo attabhāvo bhavānaṃ aggaṃ nāma. Atha vā yathā bhūtassāti yehi khandhehi maggakkhaṇe bhūtassa vijjāmānassa. Anantarā āsavānaṃ khayō hotīti maggānantameva phalaṃ uppajjati. Idaṃ bhavānaṃ agganti idaṃ maggakkhaṇe khandhapañcakaṃ bhavānaṃ aggaṃ nāmāti.

Āghātavaggo dutiyo.

3. Upāsakavaggo

1-3. Sārājjasuttādivaṇṇanā

171-173. Tatiyassa paṭhamadutiyatatiyesu agāriyappaṭipatti kathitā. Sotāpannasakadāgāminopi hontu, vaṭṭantiyeva.

4. Verasuttavaṇṇanā

174. Catutthe bhayānīti cittutrāsabhayāni. Verānīti akusalaverānipi puggalaverānipi. Cetasikanti cittaṇissitaṃ. Dukkanti kāyapasādavattukaṃ dukkhaṃ. Domanassanti domanassavedanaṃ. Imasmiṃ sutte viratipahānaṃ kathitaṃ.

5. Caṇḍālasuttavaṇṇanā

175. Pañcame upāsakapatikuṭṭhoti upāsakapacchimako. Kotūhalamaṅgalikoti “iminā idaṃ bhavissatī”ti evaṃ pavattattā kotūhalasaṅkhātena diṭṭhasutamutamaṅgalena samannāgato. Maṅgalaṃ paccehi no kammanti maṅgalaṃ oloketi, kammaṃ na oloketi. Ito ca bahiddhāti imamahā sāsanā bahiddhā. Pubbakāraṃ karotīti dānādikaṃ kusalakiccaṃ paṭhamataraṃ karoti.

6. Pītisuttavaṇṇanā

176. Chaṭṭhe kinti mayanti kena nāma upāyena mayaṃ. Pavivekaṃ pītinti paṭhamadutiyaññānāni nissāya uppañjanakapītiṃ. Kāmūpasamhitanti kāmanissitaṃ duvidhe kāme ārabba uppañjanakaṃ. Akusalūpasamhitanti “migasūkarādayo vijjhissāmī”ti saraṃ khipitvā tasmim viraddhe “viraddhaṃ mayā”ti evaṃ akusale nissāya uppañjanakaṃ. Tādisesu pana ṭhānesu aviraññantassa “suṭṭhu me viddhaṃ, suṭṭhu me paḥaṭa”nti uppañjanakaṃ akusalūpasamhitaṃ sukhaṃ somanassaṃ nāma. Dānādiupakaraṇānaṃ asampattiyā uppañjamānaṃ pana kusalaṃ dukkhaṃ domanassanti veditabbaṃ.

7. Vaṇijjāsuttavaṇṇanā

177. Sattame vaṇijjāti vāṇijakammāni. Upāsakenāti tisaraṇagatena. Satthavaṇijjāti āvudhabhaṇḍaṃ kāretvā tassa vikkayo. Sattavaṇijjāti manussavikkayo. Maṃsavaṇijjāti sūkaramigādayo posetvā tesam vikkayo. Majjavaṇijjāti yaṃkiñci majjaṃ kāretvā tassa vikkayo. Visavaṇijjāti visaṃ kāretvā tassa vikkayo. Iti sabbampi imaṃ vaṇijaṃ neva attanā kātuṃ, na pare samādapetvā kāretuṃ vaṭṭati.

8. Rājasuttavaṇṇanā

178. Atṭhame pabbājentīti raṭṭhamhā pabbājenti. Yathāpaccayaṃ vā karontīti yathādhippāyaṃ yathāññāsayaṃ karonti. Tatheva pāpakammaṃ pavedentīti yathā tena kataṃ, taṃ tatheva aññesaṃ ārocenti kathenti.

9. Gihisuttavaṇṇanā

179. Navame saṃvutakammantanti pihitakammantaṃ. Ābhicetasikānanti uttamacittanissitānaṃ. Diṭṭhadhammasukhavihārānanti paccakkheya dhamme pavattikkhaṇe sukhavihārānaṃ. Ariyakanteḥīti ariyānaṃ kanteḥi maggaphalasīlehi.

Ariyadhammaṃ samādāyāti ettha ariyadhammoti pañca sīlāni kathitāni. Merayaṃ vāruṇinti catubbidhaṃ merayaṃ pañcavidhañca suraṃ. Dhammañcānuvitakkayeti navavidhaṃ lokuttaradhammaṃ anussativaseneva vitakkeyya. Abyāpajjaṃ hitaṃ cittanti niddukkhaṃ mettādi brahmavivahāracittaṃ. Devalokāya bhāvayeti brahmalokaṭṭhāya bhāveyya. Puññatthassa jigīsatoṭi puññena atthikassa puññaṃ gavesantassa. Santesūti buddhapacceka buddhatathāgatasāvakesu. Vipulā hoti dakkhiṇāti evaṃ dinnadānaṃ mahapphalaṃ hoti. Anupubbenāti sīlapūraṇādinā anukkamena. Sesaṃ tikanipāte vuttatthameva.

10. Gavesīsuttavaṇṇanā

180. Dasame sitaṃ pātvākāsīti mahāmaggeneva gacchanto taṃ sālavanaṃ oloketvā “atthi nu kho imasmim ṭhāne kiñci sukāraṇaṃ uppannapubba”nti addasa kassapabuddhakāle gavesinā upāsakena kataṃ sukāraṇaṃ. Athassa etadahosi - “idaṃ sukāraṇaṃ bhikkhusaṅghassa apākaṭaṃ paṭicchannaṃ, handa naṃ bhikkhusaṅghassa pākaṭaṃ karomī”ti maggā okkamma aññatarasmim padese ṭhitova sitapātukammaṃ akāsi, aggaggadante dassetvā mandahasitaṃ hasi. Yathā hi lokiya manussā udaraṃ paharantā “kahaṃ kaha”nti hasanti, na evaṃ buddhā. Buddhānaṃ pana hasitaṃ haṭṭhapahaṭṭhākāramattameva hoti.

Hasitañca nāmetaṃ terasahi somanassasahagatacittēhi hoti. Tattha lokiya mahājano akusalato catūhi, kāmāvacarakusalato catūhīti aṭṭhahi cittēhi hasati, sekha akusalato diṭṭhigatasampayuttāni dve apanetvā chahi cittēhi hasanti, khīṇāsavā catūhi

sahetukakiriyacittehi, ekena ahetakakiriyacittenāti pañcahi cittehi hasanti. Tesupi balavārammaṇe āpāthamāgate dvīhi ñāṇasampayuttacittehi hasanti, dubbalārammaṇe duhetukacittadvayena ca ahetakacittena cāti tīhi cittehi hasanti. Imasmiṃ pana tḥāne kiriyāhetukamanoviññādhātusomanassasahagatacittaṃ bhagavato pahaṭṭhākāramattahasitaṃ uppādeti.

Taṃ panetaṃ hasitaṃ evaṃ appamattakampi therassa pākaṭaṃ ahosi. Kathaṃ? Tathārūpe hi kāle tathāgatassa catūhi dāṭṭhāhi cātuddīpikamahāmeghamukhato samosarītā vijjulatā viya virocamaṇā mahātālakkhandhappamaṇā rasmivaṭṭiyo utṭhahitvā tikkhattuṃ siravaraṃ padakkhiṇaṃ katvā dāṭṭhaggesuyeva antaradhāyanti. Tena saññāṇena āyasmā ānando bhagavato pacchato gacchamānopi sitapātubhāvaṃ jānāti.

Iddhanti samiddhaṃ. Phīṭanti atisamiddhaṃ sabbapāliphullaṃ viya. Ākiṇṇamanussanti janasaṃmāhulaṃ. Sīlesu aparipūrakārīti pañcasu sīlesu asamattakārī. Paṭidesitānīti upāsakabhāvaṃ paṭidesitāni. Samādapitānīti saraṇesu paṭiṭṭhāpitānīti attho. Icceṭaṃ samasamanti iti etaṃ kāraṇaṃ sabbākārato samabhāveneva samaṃ, na ekadesena. Natthi kiñci atirekanti mayhaṃ imehi kiñci atirekaṃ natthi. Handāti vavassaggaṭṭhe nipāto. Atirekāyāti visesakāraṇatthāya paṭipajjāmīti attho. Sīlesu paripūrakārīṃ dhārethāti pañcasu sīlesu samattakārīti jānātha. Ettāvatā tena pañca sīlāni samādinnaṇi nāma honti. Kimaṇa pana na mayanti mayaṃ pana keneva kāraṇena paripūrakārino na bhavissāma. Sesamettha uttānamevāti.

Upāsakavaggo tatiyo.

4. Araññavaggo

1. Āraññikasuttavaṇṇanā

181. Catutthassa paṭhame mandattā momūhattāti neva samādānaṃ jānāti, na ānisaṃsaṃ. Attano pana mandattā momūhattā aññāṇeneva āraññako hoti. Pāpiccho icchāpakatoti “araññe me viharantassa ‘ayaṃ āraññako’ti catupaccayasakkāraṃ karissanti, ‘ayaṃ bhikkhu lajjī pavivitto’tiādīhi ca guṇehi sambhāveṇessanti”ti evaṃ pāpikāya icchāya tḥatvā tāya eva icchāya abhibhūto hutvā āraññako hoti. Ummādasena araṇṇaṃ pavisitvā viharanto pana ummādā cittakkhepā āraññako nāma hoti. Vaṇṇitanti idaṃ āraññakaṇṇaṃ nāma buddhehi ca buddhasāvakehi ca vaṇṇitaṃ pasatthanti āraññako hoti. Idamatthitanti imāya kalyāṇāya paṭipattiyā attho etassāti idamatthī, idamatthino bhāvo idamatthitā. Taṃ idamatthitaṃyeva nissāya, na aññaṃ kiñci lokāmisanti attho. Sesamettha ito paresu ca uttānatthameva.

Araññavaggo catuttho.

5. Brāhmaṇavaggo

1. Soṇasuttavaṇṇanā

191. Pañcamassa paṭhame brāhmaṇadhammāti brāhmaṇasabhāvā. Sunakhesūti kukkuresu. Neva kiṇanti na vikkiṇantīti na gaṇhantā kiṇanti, na dadantā vikkiṇanti. Sampiyeneva saṃvāsaṃ saṃbandhāya sampavattenti piyo piyaṃ upasaṅkamitvā

paveṇiyā bandhanattham saṃvāsaṃ pavattayanti. Udarāvadehakanti udaram avadihitvā upacinitvā pūretvā. Avasesaṃ ādāya pakkamantīti yaṃ bhuñjitum na sakkonti, taṃ bhaṇḍikaṃ katvā gahetvā gacchanti. Imasmiṃ sutte vaṭṭameva kathitaṃ.

2. Doṇabrāhmaṇasuttavaṇṇanā

192. Dutiye tvampi noti tvampi nu. Pavattāroti pavattayitāro. Yesanti yesaṃ santakaṃ. Mantapadanti vedasaṅkhātāṃ mantameva. Gītanti aṭṭhakādīhi dasahi porāṇakabrāhmaṇehi sarasampattivasena sajjhāyitaṃ. Pavuttanti aññesaṃ vuttaṃ, vācitantī attho. Samīhitanti samupabyūḷhaṃ rāsikataṃ, piṇḍaṃ katvā ṭhapitanti attho. Tadanugāyantīti etarahi brāhmaṇā taṃ tehi pubbehi gītaṃ anugāyanti anusajjhāyanti. Tadanubhāsantīti taṃ anubhāsanti. Idaṃ purimasseva vevacanaṃ. Bhāsītaṃ anubhāsantīti tehi bhāsitaṃ anubhāsanti. Sajjhāyitaṃ anusajjhāyanti. Vācītaṃ anuvācentīti tehi aññesaṃ vācītaṃ anuvācentī. Seyyathidanti te katameti attho. Aṭṭhakotiādīni tesaṃ nāmāni. Te kira dibbena cakkhunā oloketvā parūpaghātaṃ akatvā kassapasammāsambuddhassa bhagavato pāvacaṇena saha saṃsandetvā mante ganthesuṃ. Aparāpare pana brāhmaṇā pāṇātipātādīni pakkhipitvā tayo vede bhinditvā buddhavacaṇena saddhiṃ viruddhe akaṃsu. Tyāsu’meti ettha assūti nipātamattaṃ, te brāhmaṇā ime pañca brāhmaṇe paññāpentīti attho.

Mante adhīyamānoti vede sajjhāyanto gaṇhanto. Ācariyadhaṇanti ācariyadakkhiṇaṃ ācariyabhāgaṃ. Na issatthenāti na yodhājīvakkammaṃ uppādeti. Na rājaporisenāti na rājupaṭṭhākabhāvena. Kevalaṃ bhikkhācariyāyāti suddhāya bhikkhācariyāya eva. Kapālaṃ anatimaññaṃ notīti taṃ bhikkhābhājanaṃ anatimaññaṃ. So hi puṇṇapattaṃ ādāya sīsaṃ nhāto kuladvāresu ṭhatvā “ahaṃ aṭṭhacattālīsa vassāni komārabrahmacariyaṃ carim, mantāpi me gahitā, ācariyassa ācariyadhaṇaṃ dassāmi, dhaṇaṃ me dethā”ti yāceti. Taṃ sutvā manussā yathāsatti yathābalaṃ aṭṭhapi soḷasapi satampi saḥassampi denti. Evaṃ sakalagāmaṃ caritvā laddhadhaṇaṃ ācariyassa niyyādeti. Taṃ sandhāyetaṃ vuttaṃ. Evaṃ kho doṇa brāhmaṇo brahmasamo hotīti evaṃ brahmavihārehi samannāgatattā brāhmaṇo brahmasamo nāma hoti.

Neva kayena na vikkayenāti neva attanā kayāṃ katvā gaṇhāti, na parena vikkayaṃ katvā dinnāṃ. Udaḥpassaṭṭhanti udakena upassaṭṭhaṃ pariccattaṃ. So hi yasmiṃ kule veyyapattā dārikā atthi, gantvā tassa dvāre tiṭṭhati. “Kasmā ṭhito”ti vutte “ahaṃ aṭṭhacattālīsa vassāni komārabrahmacariyaṃ carim, taṃ sabbaṃ tumhākaṃ demi, tumhe mayhaṃ dārikaṃ dethā”ti vadati. Te dārikaṃ ānetvā tassa hatthe udakaṃ pātetvā denti. So taṃ udaḥpassaṭṭhaṃ bhariyaṃ gaṇhitvā gacchati. Atimīḷhajoti atimīḷhe mahāgūtharāsīmhi jāto. Tassa sāti tassa esā. Na davatthāti na kīḷanattā. Na ratatthāti na kāmaratiattā. Methunaṃ uppādetvāti dhītaraṃ vā puttāṃ vā uppādetvā “idāni paveṇi ghaṭṭiyissatī”ti nikkhamitvā pabbajati. Sugatiṃ saggaṃ lokanti brahmalokameva sandhāyetaṃ vuttaṃ. Devasamo hotīti dibbavihārehi samannāgatattā devasamo nāma hoti.

Tameva puttassādaṃ nikāmayamānoti yvāssa dhītaraṃ vā puttāṃ vā jātaṃ disvā puttapemaṃ puttassādo uppajjati, taṃ patthayamāno icchamāno. Kuṭumbaṃ ajjhāvasatīti kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā kuṭumbamajjhe vasati. Sesamettha uttānamevāti.

3. Saṅgāravasuttavaṇṇanā

193. Tatiye pagevāti paṭhamaññeva. Kāmarāgapariyuṭṭhitenāti kāmarāgaggahitena. Kāmarāgaparetenāti kāmarāgānugatena. Nissaraṇanti tividhaṃ kāmarāgassa nissaraṇaṃ vikkhambhananissaraṇaṃ, tadaṅganissaraṇaṃ, samucchedanissaraṇanti. Tattha asubhe paṭhamajjhānaṃ vikkhambhananissaraṇaṃ nāma, vipassanā tadaṅganissaraṇaṃ nāma, arahattamaggo samucchedanissaraṇaṃ nāma. Taṃ tividhampi nappajānātīti attho. Attatthampītiādīsu arahattasaṅkhāto attano attho attattho nāma, paccayadāyakānaṃ attho parattho nāma, sveva duvidho ubhayattho nāma. Iminā nayena sabbavāresu attho veditabbo.

Ayaṃ pana viseso - byāpādassa nissaraṇantiādīsu hi dveva nissaraṇāni vikkhambhananissaraṇaṃca samucchedanissaraṇaṃca. Tattha byāpādassa tāva mettāya paṭhamajjhānaṃ vikkhambhananissaraṇaṃ nāma, anāgāmi maggo samucchedanissaraṇaṃ, thinamiddhassa ālokasaṅgā vikkhambhananissaraṇaṃ, arahattamaggo samucchedanissaraṇaṃ. Uddhaccakukkuccassa yo koci samatho vikkhambhananissaraṇaṃ, uddhaccassa panettha arahattamaggo, kukkuccassa anāgāmi maggo samucchedanissaraṇaṃ. Vicikicchāya dhammavavatthānaṃ vikkhambhananissaraṇaṃ, paṭhamamaggo samucchedanissaraṇaṃ.

Yā panettha seyyathāpi, brāhmaṇa, udapatto saṃsaṭṭho lākhāya vātiādikā upamā vuttā, tāsu udapattoti udakabharitā pāti. Saṃsaṭṭhoti vaṇṇabhedakaraṇavasena saṃsaṭṭho. Ukkudhitoti kudhito. Ussadakajātoti usumakajāto. Sevālapaṇakapariyonaddhoti tilabījākādibhedena sevālena vā nīlamaṇḍūkapiṭṭhivaṇṇena vā udakapiṭṭhiṃ chādetvā nibbattena paṇakena pariyonaddho. Vāteritoti vātena erito kampito. Āviloti appasanno. Luḷitoti asannisinno. Kalalībhūtoti kaddamībhūto. Andhakāre nikkhattoti koṭṭhakantarādibhede anālokaṭṭhāne ṭhapito. Imasmiṃ sutte bhagavā tīhi bhavēhi desanaṃ nivaṭṭetvā arahattanikūṭena niṭṭhapesi, brāhmaṇo pana saraṇamatte patiṭṭhitoti.

4. Kāraṇapālīsuttavaṇṇanā

194. Catutthe kāraṇapālīti pālōti tassa nāmaṃ, rājakulānaṃ pana kammante kāretīti kāraṇapālī nāma jāto. Kammantaṃ kāretīti pātova utṭhāya dvāraṭṭālakaṇḍakāre akate kāreti, jiṇṇe paṭijaggāpeti. Piṅgiyāniṃ brāhmaṇanti evaṃnāmakam anāgāmi phale patiṭṭhitaṃ ariyasāvakaṃ brāhmaṇaṃ. So kira pātova utṭhāya gandhamālādīni gāhāpetvā satthu santikaṃ gantvā vanditvā gandhamālādīhi pūjetvā nagaraṃ āgacchatī, idaṃ brāhmaṇassa devasikaṃ vattanti. Taṃ so evaṃ vattaṃ katvā āgacchantaṃ addasa. Etadavocāti “ayaṃ brāhmaṇo paññavā ñāṇuttaro, kahaṃ nu kho pātova gantvā āgacchatī”ti cintetvā anukkamena santikaṃ āgataṃ sañjānitvā “handā kuto nū”tiādivacanaṃ avoca.

Tattha divā divassāti divasassāpi divā, majjhanhikakāletī attho. Paṇḍito maññeti bhavaṃ piṅgiyānī samaṇaṃ gotamaṃ paṇḍitoti maññati, udāhu notī ayamettha attho. Ko cāhaṃ, bhoti, bho, samaṇassa gotamassa paññāveyyattiyajānane ahaṃ ko nāma? Ko ca samaṇassa gotamassa paññāveyyattiyam jānissāmīti kuto cāhaṃ samaṇassa gotamassa paññāveyyattiyam jānissāmi, kena nāma kāraṇena jānissāmīti evaṃ sabbathāpi attano ajānanabhāvaṃ dīpeti. Sopi nūnassa tādisovāti yo samaṇassa gotamassa paññāveyyattiyam jāneyya, sopi nūna dasa pāramiyo pūretvā sabbaññutaṃ patto tādiso buddhoyeva bhavēyya. Sineruṃ vā hi pathaviṃ vā ākāsaṃ vā pametukāmena tappamāṇo daṇḍo vā rajju vā laddhuṃ vaṭṭati, samaṇassa

gotamassa paññaṃ jānantenapi tassa ñāṇasadisameva sabbaññutaññāṇaṃ laddhuṃ vaṭṭatīti dīpeti. Ādaravasena panettha āmeditaṃ kataṃ. Uḷārāyāti uttamāya seṭṭhāya. Ko cāhaṃ, bhoti, bho, ahaṃ samaṇassa gotamassa pasaṃsane ko nāma. Ko ca samaṇaṃ gotamaṃ pasaṃsissāmīti kena kāraṇena pasaṃsissāmi.

Pasatthappasatthoti sabbaguṇānaṃ upari carehi sabbalokapasatthehi attano guṇeheva pasattho, na tassa aññehi pasaṃsanakiccaṃ atthi. Yathā hi campakapupphaṃ vā nīluppalaṃ vā padumaṃ vā lohita candanaṃ vā attano vaṇṇagandhasiriyāva pāsādikañceva sugandhañca, na tassa āgantukehi vaṇṇagandhehi thomanakiccaṃ atthi. Yathā ca maṇiratanaṃ vā candamaṇḍalaṃ vā attano ālokeneva obhāsati, na tassa aññena obhāsanakiccaṃ atthi, evaṃ samaṇo gotamo sabbalokapasatthehi attano guṇeheva pasattho thomito, sabbalokassa seṭṭhataṃ pāpito. Na tassa aññena pasaṃsanakiccaṃ atthi.

Pasatthehi vā pasatthotipi pasatthappasattho. Ke pana pasatthā nāma? Rājā pasenadi kosalo kāsikosalavāsikehi pasattho, bimbisāro aṅgamagadhavāsīhi, vesālikā licchavī vajjitatṭhavāsīhi pasatthā, pāveyyakā mallā kosinārakā mallā aññepi te te khattiyā tehi tehi jānapadehi pasatthā, caṅkiādayo brāhmaṇā brāhmaṇagaṇehi, anāthapiṇḍikādayo upāsakā upāsakagaṇehi, visākhāādikā upāsikā anekasatāhi upāsikāhi, sakuludāyīdayo paribbājakā anekehi paribbājakasatehi, uppalavaṇṇattheriādikā mahāsāvīkā anekehi bhikkhunīsatehi, sārīputtattherādayo mahātherā anekasatehi bhikkhūhi, sakkādayo devā anekasahasseehi devehi, mahābrahmādayo brahmāno anekasahasseehi brahmehi pasatthā. Te sabbepi dasabalaṃ thomenti vaṇṇenti pasaṃsantīti bhagavā “pasatthappasattho”ti vuccati. Atthavasanti atthānisamsaṃ.

Athassa so attano pasādakāraṇaṃ ācikkhanto seyyathāpi, bho, purisotiādimāha. Tattha aggarasaparitittoti bhojanarasesu pāyāso sneharasesu gosappi, kasāvarasesu khuddakamadhu aneḷakaṃ, madhurarasesu sakkarāti evamādayo aggarasā nāma. Tesu yena kenaci parititto ākaṇṭhappamaṇaṃ bhuñjitvā ṭhito. Aññesaṃ hīnānanti aggarasehi aññesaṃ hīnārasānaṃ. Suttasoti suttato, suttabhāvenāti attho. Sesupi eseva nayo. Tato tatoti suttādīsu tato tato. Aññesaṃ puthusamaṇabrāhmaṇāppavādānanti ye aññesaṃ puthūnaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ laddhisankhātappavādā, tesam. Na pihetīti na pattheti, te kathiyamāne sotumpi na icchati. Jighacchādubbalyaparetoti jighacchāya ceva dubbalabhāvena ca anugato. Madhupiṇḍikanti sālīpitṭhaṃ bhajjitvā catumadhurena yojetvā kataṃ baddhasattupiṇḍikaṃ, madhurapūvameva vā. Adhigaccheyyāti labheyya. Asecanakanti madhurabhāvakaraṇatthāya aññena rasena anāsittakaṃ ojavantaṃ paṇītarasaṃ.

Haricandanassāti suvaṇṇavaṇṇacandanassa. Lohita candanassāti rattavaṇṇacandanassa. Surabhigandhanti sugandhaṃ. Darathādayo vaṭṭadarathā, vaṭṭakilamathā, vaṭṭapariḷāhā eva. Udānaṃ udānesīti udāhāraṃ udāhari. Yathā hi yaṃ telaṃ mānaṃ gahetuṃ na sakkoti, vissanditvā gacchati, taṃ avasekoti vuccati. Yañca jalaṃ taḷākaṃ gahetuṃ na sakkoti, ajjhottharītvā gacchati, taṃ oghoti vuccati. Evamevaṃ yaṃ pītivacanaṃ hadayaṃ gahetuṃ na sakkoti, adhikaṃ hutvā anto asaṇṭhahitvā bahi nikkhamati, taṃ udānanti vuccati. Evarūpaṃ pītimayavacanaṃ nicchāresīti attho.

5. Piṅgiyānīsuttavaṇṇanā

195. Pañcame nīlāti idaṃ sabbasaṅgāhikaṃ. Nīlavaṇṇātiādi tasseva vibhāgadassanaṃ. Tattha na tesam pakativāṇṇo nīlo, nīlavilepanavilittattā panetaṃ vuttaṃ. Nīlavatthāti paṭadukūlakoseyyādīnipi tesam nīlāneva honti. Nīlālaṅkāraṇi nīlamaṇihi nīlapupphehi alaṅkatā, tesam hatthālaṅkāra-assālaṅkāra-rathālaṅkāra-sāṇivitānakaṇcukāpi sabbe nīlāyeva honti. Iminā nayena sabbapadesu attho veditabbo.

Padumaṃ yathāti yathā satapattaṃ rattapadumaṃ. Kokanadanti tasseva vevacanaṃ. Pātoti pageva suriyuggamanakāle. Siyāti bhavēyya. Avītagandhanti avigatagandhaṃ. Aṅgīrasanti bhagavato aṅgamaṅgehi rasmiyo niccharanti, tasmā aṅgīrasoti vuccati. Tapantaṃ ādiccamivantalikkhetī dvisahassadīpaparivāresu catūsu mahādīpesu āloka karaṇavasena antalikkhe tapantaṃ ādiccaṃ viya virocamaṇaṃ. Aṅgīrasaṃ passāti attānameva vā mahājanaṃ vā sandhāya evaṃ vadati.

6. Mahāsupinasuttavaṇṇanā

196. Chaṭṭhe mahāsupināti mahantehi purisehi passitabbato mahantānaṃca atthānaṃ nimittabhāvato mahāsupinā. Pāturaheṣunti pākāṭā ahesuṃ. Tattha supinaṃ passanto catūhi kāraṇehi passati dhātukkhobhato vā anubhūtapubbato vā devatopasaṃhārato vā pubbanimittato vāti.

Tattha pītādīnaṃ khobhakaraṇapaccayappayogena khubhitadhātuko dhātukkhobhato supinaṃ passati. Passanto ca nānāvidhaṃ supinaṃ passati pabbatā patanto viya, ākāseṇa gacchanto viya, vāḷamigahatthacorādīhi anubaddho viya ca. Anubhūtapubbato passanto pubbe anubhūtapubbaṃ ārammaṇaṃ passati. Devatopasaṃhārato passantassa devatā atthakāmatāya vā anathakāmatāya vā atthāya vā anathāya vā nānāvidhāni ārammaṇāni upasaṃharanti. So tasmaṃ devatānaṃ ānubhāveṇa tāni ārammaṇāni passati. Pubbanimittato passanto puññāpuññavasena uppajjitukāmassa atthassa vā anathassa vā pubbanimittabhūtaṃ supinaṃ passati bodhisattamātā viya puttapaṭilābhanimittaṃ, kosalarājā viya soḷasa supine, ayameva bhagavā bodhisattabhūto ime pañca mahāsupine viya cāti.

Tattha yaṃ dhātukkhobhato anubhūtapubbato ca supine passati, na taṃ saccaṃ hoti. Yaṃ devatopasaṃhārato passati, taṃ saccaṃ vā hoti alikaṃ vā. Kuddhā hi devatā upāyena vināsetukāmā viparītampi katvā dassenti. Yaṃ pana pubbanimittato passati, taṃ ekantaṃ saccameva hoti. Etesaṃ catunnaṃ mūlakāraṇānaṃ saṃsaggabhedaṭopi supinabhedo hotiyeva.

Taṃ panetaṃ catubbidhampi supinaṃ sekhaṇṭhujjanāva passantī appahīnavipallāsattā, asekhā na passantī pahīnavipallāsattā. Kiṃ panetaṃ passanto sutto passati paṭibuddho, udāhu neva sutto na paṭibuddhoti? Kiñcetta yadi tāva sutto passati, abhidhammavirodho āpajjati. Bhavaṅgacittena hi supati, taṃ rūpanimittādiārammaṇaṃ rāgādisampayuttaṃ vā na hoti. Supinaṃ passantassa ca īdisāni cittāni uppajjanti. Atha paṭibuddho passati, vinayavirodho āpajjati. Yañhi paṭibuddho passati, taṃ sabbohārikacittena passati. Sabbohārikacittena ca kate vītikkame anāpatti nāma natthi. Supinaṃ passantena pana katepi vītikkame ekantaṃ anāpatti eva. Atha neva sutto na paṭibuddho passati, na nāma passati. Evañca sati supinassa abhāvo ca āpajjati? Na abhāvo. Kasmā? Yasmā kapimiddhapareto passati. Vuttañhetam - “kapimiddhapareto kho, mahārāja, supinaṃ passatī”ti.

Kapimiddhaparetoti makkaṭṭaniddāya yutto. Yathā hi makkaṭṭassa niddā lahuparivattā hoti, evaṃ yā niddā punappunaṃ kusalādicittavokiṇṇattā lahuparivattā, yassā pavattiyaṃ punappunaṃ bhavaṅgato uttaraṇaṃ hoti, tāya yutto supinaṃ passati. Tenāyaṃ supino kusalopi hoti akusalopi abyākatopi. Tattha supinante cetiyavandanadhammassavanadhammadesanādīni karontassa kusalo, pāṇātipātādīni karontassa akusalo, dvīhi antehi mutto āvajjanatadārammaṇakkhaṇe abyākatoti veditabbo. Svāyaṃ dubbalavatthukattā cetanāya paṭisandhiṃ ākaḍḍhituṃ asamatto. Pavatte pana aññehi kusalākusalehi upatthambhito vipākaṃ deti. Kiñcāpi vipākaṃ deti, atha kho avisaye uppannattā abbohārikāva supinantacetanā. So panesa supino kālavasenapi divā tāva diṭṭho na sameti, tathā paṭhamayāme majjhimayāme pacchimayāme ca. Balavapaccūse pana asitapītakhāyite sammā pariṇāmaṃ gate kāyasmiṃ ojāya paṭiṭṭhitāya aruṇe uggacchamāneva diṭṭho supino sameti. Itṭhanimittaṃ supinaṃ passanto itṭhaṃ paṭilabhati, anitṭhanimittaṃ passanto anitṭhaṃ.

Ime pana pañca mahāsupine neva lokiyamahājano passati, na mahārājāno, na cakkavattirājāno, na aggasāvaka, na paccekabuddhā, na sammāsambuddhā, eko sabbaññubodhisattoyeva passati. Amhākaṃ pana bodhisatto kadā ime supine passīti? “Sve buddho bhavissāmī”ti cātuddasiyaṃ pakkhassa rattivibhāyanakāle passi. Terasiyantipi vadantiyeva. So ime supine disvā utṭhāya pallaṅkaṃ ābhuñjitvā nisinno cintesi - “sace mayā kapilavatthunagare ime supinā diṭṭhā assu, pitu mahārājassa katheyyaṃ. Sace pana me mātā jīveyya, tassā katheyyaṃ. Imasmiṃ kho pana tṭhāne imesaṃ paṭiggāhako nāma natthi, ahameva paṭigaṇhissāmī”ti. Tato “idaṃ imassa pubbanimittaṃ idaṃ imassā”ti sayameva supine paṭiggaṇhitvā uruvelagāme sujātāya dinnaṃ pāyasaṃ paribhuñjitvā bodhimaṇḍaṃ āruya bodhiṃ patvā anukkamena jetavane viharanto attano makulabuddhakāle diṭṭhe pañca mahāsupine vitthāretuṃ bhikkhū āmantetvā imaṃ desanaṃ ārabhi.

Tattha mahāpathavīti cakkavāḷagabbhaṃ pūretvā tṭhitā mahāpathavī. Mahāsayaṇaṃ ahoṣīti sirisayaṇaṃ ahoṣi. Ohitoti tṭhapito. So pana na udakasmimyeva tṭhapito ahoṣi, atha kho pācīnasamuddassa uparūparibhāgena gantvā pācīnacakkavāḷamatthake tṭhapito ahoṣīti veditabbo. Pacchime samudde dakkhiṇe samuddeti etesupi eseva nayo. Tiriyā nāma tiṇajātīti dabbatiṇaṃ vuccati. Nābhiyā uggantvā nabhaṃ āhacca tṭhitā ahoṣīti naṅgalamattena rattadaṇḍena nābhito uggantvā passantassa passantasseva vidatthimattaṃ ratanamattaṃ byāmamattaṃ yaṭṭhimattaṃ gāvutamattaṃ aḍḍhayaḍḍhamattaṃ yojanamattanti evaṃ uggantvā uggantvā anekayaḍḍhamattaṃ nabhaṃ āhacca tṭhitā ahoṣi. Pādehi ussakkitvāti agganakhato paṭṭhāya pādehi abhiruhitvā. Nānāvaṇṇāti eko nīlavaṇṇo, eko pītavaṇṇo, eko lohitaṇṇo, eko paṇḍupalāsavaṇṇoti evaṃ nānāvaṇṇā. Setāti paṇḍarā parisuddhā. Mahato mīlhapabbatassāti tiyojanubbedhassa gūthapabbatassa. Uparūpari caṅkamatīti matthakamatthake caṅkamati. Dīghāyukabuddhā pana tiyojanike mīlhapabbate anupavisitvā nisinnā viya honti.

Evaṃ ettakena tṭhānena pubbanimittāni dassetvā idāni saha pubbanimittēhi paṭilābhaṃ dassetuṃ yampi, bhikkhavetiādimāha. Tattha sabbaguṇadāyakattā buddhānaṃ arahattamaggo anuttarā sammāsambodhi nāma. Tasmā yaṃ so cakkavāḷamahāpathaviṃ sirisayaṇabhūtaṃ addasa, taṃ buddhabhāvassa pubbanimittaṃ. Yaṃ himavantapabbatarājānaṃ bimbohanaṃ addasa, taṃ sabbaññutaññābimbohanassa pubbanimittaṃ. Yaṃ cattāro hatthapāde

cakkavāḷamatthake t̥hite addasa, taṃ dhammacakkassa appaṭivattiyabhāve pubbanimittam. Yaṃ attānaṃ uttānaṃ nipannaṃ addasa, taṃ t̥isu bhavesu avakujjānaṃ sattānaṃ uttānamukhabhāvassa pubbanimittam. Yaṃ akkhīni ummīletvā passanto viya ahosi, taṃ dibbacakkhupaṭilābhassa pubbanimittam. Yaṃ yāva bhavaggā ekālokaṃ ahosi, taṃ anāvaraṇaṇāṇassa pubbanimittam. Sesam pālivaseneva veditabbanti.

7. Vassasuttavaṇṇanā

197. Sattame nemittāti nimittapāṭhakā. Tejodhātu pakuppatīti mahāaggikkhandho uppajjati. Pāṇinā udakaṃ sampat̥icchitvāti uppannaṃ utusamuṭṭhānaṃ udakaṃ tiyojanasatena hatthena paṭiggahetvā. Pamattā hontīti attano kīḷāya pamattā honti vippavuṭṭhasatino. Tesaṇhi sakāya ratiyā “ramāmā”ti citte uppanne akālepi devo vassati, tadabhāve na vassati. Taṃ sandhāyetaṃ vuttaṃ - “na kālavassa”nti. Aṭṭhamanavamāni uttānatthāneva.

10. Nissāraṇīyasuttavaṇṇanā

200. Dasame nissāraṇīyāti nissaṭā visaṇṇuttā. Dhātuyoti attasuṇṇasabhāvā. Kāmaṃ manasikarototi kāmaṃ manasikarontassa, asubhājjhānato vuṭṭhāya agadaṃ gahetvā visaṃ vīmaṃsanto viya vīmaṃsanatthaṃ kāmābhimukhaṃ cittaṃ pesentassāti attho. Na pakkhandatīti nappavisati. Nappasīdatīti pasādaṃ nāpajjati. Na santiṭṭhatīti nappatiṭṭhahati. Na vimuccatīti na adhimuccati. Yathā pana kukkuṭapattaṃ vā nhārudaddulaṃ vā aggimhi pakkhittaṃ paṭilīyati patikuṭati pativaṭṭati na saṃpasārīyati, evaṃ paṭilīyati na saṃpasārīyati. Nekkhammaṃ kho panāti idha nekkhammaṃ nāma asubhesu paṭhamajjhānaṃ, tadassa manasikaroto cittaṃ pakkhandati. Tassa taṃ cittanti tassa taṃ asubhājjhānacittaṃ. Sugatanti gocare gatattā suṭṭhu gataṃ. Subhāvitanti ahānabhāgiyattā suṭṭhu bhāvitam. Suvuṭṭhitanti kāmato vuṭṭhitam. Suvimuttanti kāmehi suṭṭhu vimuttam. Kāmapaccayā āsavā nāma kāmahetukā cattāro āsavā. Vighātāti dukkhā. Pariḷāhāti kāmarāgapariḷāhā. Na so taṃ vedanaṃ vediyatīti so taṃ kāmavedanaṃ vighātapariḷāhavedanaṇca na vediyati. Idamakkhātāṃ kāmānaṃ nissaraṇanti idaṃ asubhājjhānaṃ kāmehi nissaṭattā kāmānaṃ nissaraṇanti akkhātāṃ. Yo pana taṃ jhānaṃ pādakaṃ katvā saṅkhāre sammasanto tatiyamaggaṃ patvā anāgāmiphalena nibbānaṃ disvā “puna kāmā nāma natthī”ti jānāti. Tassa cittaṃ accantanissaraṇameva. Sesapadesupi eseva nayo.

Ayaṃ pana viseso - dutiyavāre mettājhānāni byāpādassa nissaraṇaṃ nāma. Tatiyavāre karuṇājhānāni vihiṃsāya nissaraṇaṃ nāma. Catutthavāre arūpājjhānāni rūpānaṃ nissaraṇaṃ nāma. Accantanissaraṇaṇcettha arahattaphalaṃ yojetabbaṃ. Pañcamavāre sakkāyaṃ manasikarototi suddhasaṅkhāre pariggaṇhitvā arahattaṃ pattassa sukkhavipassakassa phalasamāpattito vuṭṭhāya vīmaṃsanatthaṃ pañcupādānakkhandhābhimukhaṃ cittaṃ pesentassa. Idamakkhātāṃ sakkāyassa nissaraṇanti idaṃ arahattamaggena ca phalena ca nibbānaṃ disvā t̥hitassa bhikkhuno “puna sakkāyo natthī”ti uppannaṃ arahattaphalasamāpatticittaṃ sakkāyassa nissaraṇanti akkhātāṃ. Idāni evaṃ sakkāyanissaraṇaṃ nirodhaṃ patvā t̥hitassa khīṇāsavassa vaṇṇaṃ kathento tassa kāmanandīpi nānusetītiādīmāha. Tattha nānusetīti na nibbattati. Ananusayāti anibbattiyā. Sesamettha uttānatthamevāti.

Brāhmaṇavaggo pañcama.

Catutthapaṇṇāsakaṃ niṭṭhitaṃ.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 4. Η συλλογή των αριθμημένων ομιλιών - Σχόλια. 05. Σχόλια για το βιβλίο των πέντε. 4. Η τέταρτη πεντηκοντάδα έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org